

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ»**

Загальний обов'язковий освітній компонент
за освітньо-науковою програмою
«ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ»
підготовки за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти
у галузі знань 26 «Цивільна безпека»
за спеціальністю 261 «Цивільна безпека»

Рекомендовано кафедрою соціальних і
гуманітарних дисциплін на 2022-2023
навчальний рік.

Протокол від «22» червня 2021 року
№ 13

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Філософсько-методологічні основи наукових досліджень»

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Досягнення програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» забезпечує рівень спроможності здобувача наукового ступеня *PhD* до роботи з методологічним і теоретичним ресурсом дослідного проекту у формі кваліфікаційної роботи. Базовий статус дисципліни реалізується корпусом аналітичних інструментів і положень, які несуть інтеграцію загальнотеоретичного досвіду в цілісність дисертаційного дослідження.

Набуття знань, культури мислення, аргументації, академічної дискусії є принагідним у *SMART* і *SWOT* вимірах дослідних робіт (зокрема *Soft Skills*, критичне мислення і порядкування інтелектуально-інформаційним форматом дослідження). Розвиток цих якостей здобувача *PhD* уможливорює його фахову зрілість на рівні апріорної академічної доброчесності й гендерної коректності згідно з етичними критеріями глобальної наукової спільноти.

Особливість дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» виражається дискурсивною логікою, значимою для потенціалу й архітектури наукового дослідження на всіх його етапах.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Рябініна Олена Володимирівна, професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін соціально-психологічного факультету, доктор філософських наук, професор.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 416. Робочий номер телефону – (057) 707-34-78.
E-mail	evryabinina@gmail.com
Наукові інтереси	1)сутнісні характеристики мислення; 2)феноменологія духовно-теоретичного досвіду; 3)цифрові практики, онтологія віртуального буття
Професійні здібності	1)доктор філософських наук, автор наукових праць з феноменології свідомості; з теми впливу екранної культури на соціально-психологічний вимір буття; 2)професор по кафедрі соціальних і гуманітарних дисциплін – рівень викладання навчального курсу; 3)багатий досвід навчання здобувачів вищої освіти, керівництва науковими роботами з імплементацією філософських знань; 4)керівництво дослідженнями кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін (теми: ціннісні орієнтації молоді, інформаційна культура студентів; екологія і спосіб життя молоді) впродовж 14 років 5)захищений <i>Fundraising</i> проект (тема «Платформи

	й інструменти <i>online</i> навчання») – Міжнародне стажування під супервізією Ягелонського ун-ту (м. Краків) 6 кредитів ECTS (09. – 10.2021 р.)
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1.Філософія. Підручник для здобувачів вищої освіти/ авт. кол. Під ред. Рябініної О.В. і Юрченко Л.І. – Х.: НУЦЗ України. – 2021. – 296 с. 2.Рябініна О.В., Коваленко І.І. Простір <i>НОМО VIRTUALIS</i> і пост-цифрова естетика музики. – К.: Вісник Національної Академії керівних кадрів культури і мистецтва. – 2018. – Вип. 4. – С. 214 – 221 3.Ryabinina, Olena; Trynyak, Maya; Kovalenko, Inna; Kalnytskyi, Eduard y Kharlamov, Mykhailo. Postdigital practice and spatial specificity of music. Revista Inclusiones Vol: 8 num 1 (2021): 229-240 4.Ryabinina, Olena; Kovalenko, Inna y Nesterenko, Ksenia. Metamorphoses of historicity in modern culture. Revista Notas Historicas y Geograficas, numero 26, Enero-Junio 2021. pp. 189-207. (робота індексована Scopus & Web of Science Core Collection) 5.Рябинина Е.В., Коваленко И.И., Хорошев А.А. Пространство историчности в цифровой парадигме культуры // Вестник Томского ун-та. – 2021. - № 42. – С. 124 – 134 (Web of Science Core Collection) 6. Korzh-Usenko L., Kuznetsova O., Pryma V., Cheryshchuk Y., Riabinina O., & Cherniakova O. (). Distance learning as an educational technology: development prospects and challenges of today . Laplage in Journal, 7(3B), 2021, p.518-526. https://doi.org/10.24115/S2446-220202173B1584p.518-526 (Web of Science Core Collection)

Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться відповідно до затвердженого розкладу. В електронному вигляді розклад викладено на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щопонеділка з 15.00 до 16.00 в кабінеті № 416. В разі додаткової потреби здобувача в консультації час погоджується з викладачем.

Мета навчальної дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» – розвиток науково-теоретичної культури здобувачів *PhD* засобами дискурсивної логіки та гностичних процедур філософії.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	обов'язкова загальна
Рік підготовки	1-й
Семестр	1-й, 2-й
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	5
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	150
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	36
- практичні заняття (годин)	0
- семінарські заняття (годин)	38
- лабораторні заняття (годин)	0
– курсова робота (годин)	0
- інші види занять (годин)	0
- самостійна робота (годин)	76
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	0
- підсумковий контроль	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного навчання необхідні досягнуті програмні результати навчання з дисциплін «Філософія» першого (бакалаврського) та «Філософія і методологія науки» другого (магістерського) освітньо-професійних рівнів.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійної програми «Цивільний захист» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Виділяти загальнонаукові (філософські) компетентності, спрямовані на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного	ПРН01.

кругозору.	
Узагальнювати, критично мислити й аналізувати явища та проблеми, які вивчаються, проявляти гнучкість у прийнятті рішень на основі логічних аргументів та перевірених фактів в умовах обмеженого часу і ресурсів на засадах загальнонаукової методології.	ПРН03.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та спеціальні)	ЗК, СК
Здатність до абстрактного мислення, пошуку та критичного аналізу інформації, генерування нових ідей	ЗК01.

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

Модуль № 1

Тема 1.1. Раціональність, її генеза, різновиди і парадигми

Тема 1.2. Філософське і наукове знання: спільність і відмінність

Тема 1.3. Метод як теоретична проблема. Специфіка філософських та наукових методів

Тема 1.4. Культурно-історична послідовність філософії і позитивних наук

Тема 1.5. Картина світу як форма взаємозв'язку філософії та науки

Тема 1.6. Антропологічний вимір наукового світорозуміння

Тема 1.7. Філософські підвалини наукового осягання часу і простору

Модуль № 2

Тема 2.1. Взаємозв'язок епістемних і інституціональних вимірів науки як об'єкт філософського пізнання

Тема 2.2. Проблема відкриття і новації. Науковий пошук і його етапи

Тема 2.3. Філософія, математика і природничі науки: аспекти взаємодії

Тема 2.4. Еволюція науки як філософська проблема. Наукові революції

Тема 2.5. Криза наукової раціональності і методологічно-дискурсивні пошуки філософії

Тема 2.6. Філософська футурологія про набутки науково-технічного прогресу і духовне майбуття людства

Тема 2.7. Емансипація розуму. Ідеї та практика штучного інтелекту

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінар- ські) заняття	лабора торні (інші види)	само- стійна робота	модульна контрольна робота
1- й семестр						
Модуль 1						
Тема 1.1.	11	4	2	0	5	
Тема 1.2.	11	2	4	0	5	
Тема 1.3.	11	4	2	0	5	
Тема 1.4.	11	2	4	0	5	
Тема 1.5.	9	2	2	0	5	
Тема 1.6.	9	2	2	0	5	
Тема 1.7.	14	2	4	0	8	На семінарі
Разом за модулем 1	76	18	20	0	38	
2 - й семестр						
Модуль 2.						
Тема 2.1.	9	2	2	0	5	
Тема 2.2.	9	2	2	0	5	
Тема 2.3.	9	2	2	0	5	
Тема 2.4.	11	4	2	0	5	
Тема 2.5.	11	2	4	0	5	
Тема 2.6.	11	2	4	0	5	
Тема 2.7.	14	4	2	0	8	На семінарі
Разом за модулем 2	74	18	18	0	38	
Разом	150	36	38	0	76	

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти
Засоби оцінювання

Засобами оцінки результатів навчання є екзамен, модульні контрольні роботи, виявлення рівня знань і вмінь на семінарських заняттях. Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінки за рейтинговою шкалою ЄКТС і 4-бальною шкалою.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	
50–54	E	задовільно
35–49	FX	
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль має форму усних доповідей і письмових, зокрема модульних контрольних робіт.

Підсумковий контроль у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	7	0	0
	семінарські заняття	7	2	14
	практичні заняття*	0	0	0
	модульний контроль*	0	20	18
Разом за модуль 1				32
Диференційований залік (інтегральна оцінка)				32
Модуль 2	лекції	7	0	0
	семінарські заняття	7	2	14
	практичні заняття*	0	0	0
	модульний контроль*	0	20	18
Разом за модуль 2				32
Індивідуальна самостійна робота				6
Разом за поточний контроль				70
II. Підсумковий контроль (екзамен)*				30
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

* – види навчальних занять та контрольні заходи для обов'язкового виконання.

Поточний контроль

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

2 бали – здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, аргументує судження, наводить приклади;

1 бал – здобувач виявляє часткове/формальне знання, відповідь нечітка;

0 балів – здобувач утруднюється відповісти, знання не виявлені.

Викладач оцінює повноту і послідовність відповіді, вміння працювати з текстами філософії та рівень загально-навчальних умінь.

Критерії оцінювання знань здобувачів при виконанні модульних контрольних робіт:

18 балів – відповіді правильні, продуктивні (синтетичні судження), з прикладами та посиланнями на літературу;

15 балів – відповіді правильні, репродуктивні (аналітичні судження), не відсилають до літератури з теми, приклади шаблонні;

12 балів – відповіді формальні, можливі пробіли, приклади запозичені;

9 балів – відповіді з фактичними/логічними заблудженнями, вимога розкрити на прикладах матеріал питання викликає утруднення;

6 балів – відповіді зверхні, 2 з 3 пунктів, без теоретизування/підмінене побутовою риторикою;

3 бали – відповідь на 1 пункт запозичена з джерел і без прикладів;

0 балів – відповіді відсутні або цілковито неспроможні.

Модульна контрольна робота у формі аудиторного письмового викладу матеріалу залікового модуля оцінюється за критеріями засвоєння положень і оперування цими знаннями в розгляді філософської та професійної тематики. Зміст контрольних питань розподіляється за варіантами (три питання кожен).

Перелік питань для модульного контролю:

Модуль 1.

1. Схарактеризувати специфіку філософсько-теоретичної діяльності
2. Розкрити особливості софійного та епістемного типів філософії та їх взаємозв'язок із науковою методологією
3. Дати аналіз проблеми методу у філософії
4. Обґрунтовано розкрити співвідношення понять методу, методики, методології
5. Дати аналіз взаємовідношення філософії та науки
6. Сформулювати й обґрунтувати власну позицію щодо наукового статусу філософії

7. Схарактеризувати роль ранньогрецької натурфілософії у теоретичних розшукуваннях сучасних природничих наук
8. Висловити власну позицію щодо специфіки інтелекту й природи раціональності (в опорі на еволюційну епістемологію М. Р'юза чи інші ідеї, за вибором здобувача)
9. Назвати парадигми раціональності та коротко схарактеризувати їх
10. Визначити наукові парадигми за В.Стьопіним. Розкрити зв'язок наукових парадигм із типологією прогресу
11. Дати визначення раціоналізму та схарактеризувати раціоналістичний світогляд, його роль у розвитку науки та наслідки абсолютизації
12. Розкрити смисл методологічної кризи наук у сучасну добу
13. Схарактеризувати ірраціоналізм у філософії науки, його динаміку
14. Розкрити природу й особливості ненаукових форм пізнання світу
15. Дати аналіз непарадигмальних явищ розвитку науки (за власним вибором)
16. Дати характеристики хаотології та її походження
17. Показати динаміку образу філософії в науково-теоретичній думці
18. Дати аналіз метафори «кінця філософії» Ф.Фукуями
19. Схарактеризувати основні операції мислення
20. Розкрити роль теорії інформації у сучасній філософії
21. Схарактеризувати вплив інформаційних технологій на стан ментальних ресурсів науки
22. Схарактеризувати особливості організації наукового пошуку (можлива орієнтація здобувача на власний досвід планування та організації дослідження)
23. Провести диференціальний аналіз культурно-історичного поступу філософії та науки
24. Розкрити відмінності між природничими, технічними, соціальними, гуманітарними науками
25. Розкрити специфіку філософії в аспекті генези наук
26. Провести диференціацію теоретичної та практичної філософії
27. Схарактеризувати зв'язок поступу науки з появою «основного питання» філософії
28. Розкрити соціально-економічні та духовно-теоретичні передумови виникнення та розвитку науки
29. Розкрити зміст понять «картина світу» та «образ світу», показати їх антропогенну специфіку та техногенні модифікації
30. Показати паралелізм антропоїдних образів світу на матеріалі явищ культури
31. Розкрити логіко-теоретичний смисл уявлень про розвиток
32. Навести основні моделі розвитку, що існують у сучасному науковому вжитку
33. Розкрити специфіку діалектичного методу і його роль у сучасній науці

34. Розкрити специфіку синергетики та її зв'язок із загальною теорією систем
35. Показати взаємозв'язок тенденцій диференціації й інтеграції наукового пізнання
36. Сформулювати антропний принцип і показати його роль у постнекласичній науці
37. Розкрити основну тенденцію нового поєднання науки та філософії щодо проблеми об'єктивності знання (на матеріалі ідей С.Кріпке, Д.Чалмерса, та ін., за вибором здобувача)
38. Показати зв'язок логічного ідеалізму та науки (можливо на матеріалі ідей «Логіко-філософського трактату» Л.Вітгенштейна)
39. Схарактеризувати філософсько-теоретичні передумови постпозитивізму в науці
40. Схарактеризувати неоматеріалізм і переосмислення категорії матеріального
41. Розкрити моральнісний смисл науки щодо відповідальності людини за наслідки свого вибору
42. Навести глобальні проблеми сучасності та показати можливості наукового підходу в їх розумінні та пошуках рішень
43. Розкрити поняття простору та його філософські підвалини
44. Виявити зв'язок категорії простору з онтологічними розвідками філософії
45. Розкрити екзистенціальну природу категорії часу та порядкування часом

Модуль 2

46. Показати, в який спосіб взаємодіють епістемний та інституціональний виміри науки
47. Сформулювати визначення науки (якщо запозичене – дати інтерпретацію)
48. Дати аналіз теоретичних уявлень про суб'єкта наукового пізнання – в історичному минулому та в сучасному світі. Показати основну відмінність
49. Схарактеризувати наукове дослідження як комплексний проект
50. Окреслити позиції власного наукового дослідження. Що саме в ньому має цікавити науковий загал? Наскільки широкий?
51. Сформулювати поняття наукової новизни
52. Розкрити теоретичне уявлення про відкриття і творчість у науці
53. Показати проблемний характер уявлень про відкриття і творчість у науці
54. Схарактеризувати науку як місію відкриття законів природи

55. Окреслити процес постановки наукової проблеми, задачі.
56. Дати аналіз поняття «мета дослідження», навести приклади
57. Розкрити поняття гіпотези, навести приклади
58. Схарактеризувати специфіку наукового дискурсу та умовиводів
59. Сформулювати поняття теорії, показати різницю між умовиводом і теорією
60. Схарактеризувати особливості наукової аргументації
61. Навести типологію методів у науці.
62. Розкрити відмінності між емпіричними й теоретичними методами дослідження. Навести приклади різноманітних методів
63. Показати роль філософсько-теоретичних процедур у формулюванні методології власного наукового дослідження
64. Показати дієвість кожного з чотирьох законів логіки в науковому дослідженні
65. Розкрити суть проблеми авторства в науці
66. Окреслити поняття авторського права та інтелектуальної власності
67. Дати визначення проблеми відповідно до специфіки наукового пізнання
68. Окреслити співвідношення природничо-наукового знання та математичного мислення
69. Окреслити співвідношення філософського та математичного мислення
70. Показати лінію еволюції математичного апарату науки від числового символізму до математико-статистичних методів
71. Розкрити специфіку математико-статистичних методів, навести приклади (або показати перспективи) їх використання у власному дисертаційному дослідженні
72. Окреслити специфіку понять розвитку та еволюції. Показати еволюційний характер наукового поступу
73. Розкрити взаємозв'язок наукового пізнання та технічного прогресу
74. Розкрити поняття наукової революції за Т.Куном
75. Дати аналіз структури наукових революцій
76. Роз'яснити відмінність між парадигмальними та непарадигмальними проблемами та теоріями
77. Схарактеризувати специфіку кризових ситуацій у поступі науки.
78. Окреслити вірогідні конструктивні та деструктивні наслідки кризових ситуацій у науково-дослідній діяльності соціуму
79. Розкрити чинники й передумови методологічної кризи природничого знання на початку XX ст.
80. Дати інтерпретацію проблеми матеріального в світлі енергетично-інформаційної картини реальності
81. Показати розвиток уявлень про матерію, поле, речовину у фізичних науках
82. Висвітлити підвалини філософського ірраціоналізму та його вплив на методологію наукового пізнання

83. Показати взаємозв'язок ірраціональної тенденції початку XX ст. і зародження неklasичної раціональності
84. Окреслити специфіку постнеklasичної доби в непарадигмальному розвитку науки
85. Висвітлити взаємодію нового й старого в поступі науки.
86. Розкрити смисл проблеми «розуму, що хибить», і її інтерпретацію в критичних ідеях П.Фейєрабенда
87. Висвітлити специфіку наукової футурології (на матеріалі ідей В.Вернадського, К.Ціолковського, Т.Лірі, інших феноменів наукової прогностики за вибором)
88. Показати зв'язок наукової футурології та глобальних екологічних проблем
89. Розкрити зміст учення В.Вернадського про ноосферу
90. Розкрити теоретичне уявлення про штучний інтелект і перспективи його розвитку

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

- 6 балів – завдання виконане самостійно з опрацюванням літератури;
- 4 бали – виконане в повному обсязі, але бракує самостійних міркувань і аргументації наведених прикладів;
- 2 бали – виконане частково, матеріал некритично запозичений з сайтів Інтернет;
- 0 балів – не виявляє знання навчального матеріалу/робота не виконана.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка виявляє вміння оперувати навчальним матеріалом в аналізі філософської й професійної тематики. Викладач оцінює рівень загально-навчальних умінь і мотивації навчання (професійно значимої тематики міркувань здобувача).

Орієнтовна рекомендована тематика реферативних завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

1. Розум і еволюція
- 2.Цифрові практики: їх особливості, переваги й проблеми
- 3.Прогноз цивілізації: обґрунтуйте Ваш футурологічний погляд
- 4.Віртуальна реальність – локальна чи тотальна. Ознаки віртуального
- 5.Релігія у житті видатних учених. Як Ви розумієте реальність Бога
- 6.Ваше ставлення до використання штучного інтелекту в наукових дослідженнях

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль результатів навчання здобувачів з дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» проводиться у формі екзамену, усного або в системі OpenTest-2. Формат процедури залежно від рішення викладача й поточного режиму навчання здобувачів *PhD*.

Оцінка програмних результатів навчання враховує сумарні бали оцінок за виконання модульних контрольних робіт, індивідуальних завдань, роботи на семінарських заняттях, але передусім відображає фактичний рівень знань, виявлених екзаменаційною процедурою.

Перелік питань для підготовки для екзамену:

1. Схарактеризувати специфіку філософсько-теоретичної діяльності
2. Розкрити особливості софійного та епістемного типів філософії та їх взаємозв'язок із науковою методологією
3. Дати аналіз проблеми методу у філософії
4. Обґрунтовано розкрити співвідношення понять методу, методики, методології
5. Дати аналіз взаємовідношення філософії та науки
6. Сформулювати й обґрунтувати власну позицію щодо наукового статусу філософії
7. Схарактеризувати роль ранньогрецької натурфілософії у теоретичних розшукуваннях сучасних природничих наук
8. Висловити власну позицію щодо специфіки інтелекту й природи раціональності (в опорі на еволюційну епістемологію М. Р'юза чи інші ідеї, за вибором здобувача)
9. Назвати парадигми раціональності та коротко схарактеризувати їх
10. Визначити наукові парадигми за В.Стьопіним. Розкрити зв'язок наукових парадигм із типологією прогресу
11. Дати визначення раціоналізму та схарактеризувати раціоналістичний світогляд, його роль у розвитку науки та наслідки абсолютизації
12. Розкрити смисл методологічної кризи наук у сучасну добу
13. Схарактеризувати ірраціоналізм у філософії науки, його динаміку
14. Розкрити природу й особливості ненаукових форм пізнання світу

15. Дати аналіз непарадигмальних явищ розвитку науки (за власним вибором)
16. Дати характеристику хаотології та її походження
17. Показати динаміку образу філософії в науково-теоретичній думці
18. Дати аналіз метафори «кінця філософії» Ф.Фукуями
19. Схарактеризувати основні операції мислення
20. Розкрити роль теорії інформації у сучасній філософії
21. Схарактеризувати вплив інформаційних технологій на стан ментальних ресурсів науки
22. Схарактеризувати особливості організації наукового пошуку (можлива орієнтація здобувача на власний досвід планування та організації дослідження)
23. Провести диференціальний аналіз культурно-історичного поступу філософії та науки
24. Розкрити відмінності між природничими, технічними, соціальними, гуманітарними науками
25. Розкрити специфіку філософії в аспекті генези наук
26. Провести диференціацію теоретичної та практичної філософії
27. Схарактеризувати зв'язок поступу науки з появою «основного питання» філософії
28. Розкрити соціально-економічні та духовно-теоретичні передумови виникнення та розвитку науки
29. Розкрити зміст понять «картина світу» та «образ світу», показати їх антропогенну специфіку та техногенні модифікації
30. Показати паралелізм антропоїдних образів світу на матеріалі явищ культури
31. Розкрити логіко-теоретичний смисл уявлень про розвиток
32. Навести основні моделі розвитку, що існують у сучасному науковому вжитку

33. Розкрити специфіку діалектичного методу і його роль у сучасній науці
34. Розкрити специфіку синергетики та її зв'язок із загальною теорією систем
35. Показати взаємозв'язок тенденцій диференціації й інтеграції наукового пізнання
36. Сформулювати антропний принцип і показати його роль у постнекласичній науці
37. Розкрити основну тенденцію нового поєднання науки та філософії щодо проблеми об'єктивності знання (на матеріалі ідей С.Кріпке, Д.Чалмерса, та ін., за вибором здобувача)
38. Показати зв'язок логічного ідеалізму та науки (можливо на матеріалі ідей «Логіко-філософського трактату» Л.Вітгенштейна)
39. Схарактеризувати філософсько-теоретичні передумови постпозитивізму в науці
40. Схарактеризувати неоматеріалізм і переосмислення категорії матеріального
41. Розкрити моральнісний смисл науки щодо відповідальності людини за наслідки свого вибору
42. Навести глобальні проблеми сучасності та показати можливості наукового підходу в їх розумінні та пошуках рішень
43. Розкрити поняття простору та його філософські підвалини
44. Виявити зв'язок категорії простору з онтологічними розвідками філософії
45. Розкрити екзистенціальну природу категорії часу та порядкування часом
46. Показати, в який спосіб взаємодіють епістемний та інституціональний виміри науки
47. Сформулювати визначення науки (якщо запозичене – дати інтерпретацію)

48. Дати аналіз теоретичних уявлень про суб'єкта наукового пізнання – в історичному минулому та в сучасному світі. Показати основну відмінність
49. Схарактеризувати наукове дослідження як комплексний проект
50. Окреслити позиції власного наукового дослідження. Що саме в ньому має цікавити науковий загал? Наскільки широкий?
51. Сформулювати поняття наукової новизни
52. Розкрити теоретичне уявлення про відкриття і творчість у науці
53. Показати проблемний характер уявлень про відкриття і творчість у науці
54. Схарактеризувати науку як місію відкриття законів природи
55. Окреслити процес постановки наукової проблеми, задачі.
56. Дати аналіз поняття «мета дослідження», навести приклади
57. Розкрити поняття гіпотези, навести приклади
58. Схарактеризувати специфіку наукового дискурсу та умовиводів
59. Сформулювати поняття теорії, показати різницю між умовиводом і теорією
60. Схарактеризувати особливості наукової аргументації
61. Навести типологію методів у науці.
62. Розкрити відмінності між емпіричними й теоретичними методами дослідження. Навести приклади різноманітних методів
63. Показати роль філософсько-теоретичних процедур у формулюванні методології власного наукового дослідження
64. Показати дієвість кожного з чотирьох законів логіки в науковому дослідженні
65. Розкрити суть проблеми авторства в науці
66. Окреслити поняття авторського права та інтелектуальної власності

67. Дати визначення проблеми відповідно до специфіки наукового пізнання
68. Окреслити співвідношення природничо-наукового знання та математичного мислення
69. Окреслити співвідношення філософського та математичного мислення
70. Показати лінію еволюції математичного апарату науки від числового символізму до математико-статистичних методів
71. Розкрити специфіку математико-статистичних методів, навести приклади (або показати перспективи) їх використання у власному дисертаційному дослідженні
72. Окреслити специфіку понять розвитку та еволюції. Показати еволюційний характер наукового поступу
73. Розкрити взаємозв'язок наукового пізнання та технічного прогресу
74. Розкрити поняття наукової революції за Т.Куном
75. Дати аналіз структури наукових революцій
76. Роз'яснити відмінність між парадигмальними та непарадигмальними проблемами та теоріями
77. Схарактеризувати специфіку кризових ситуацій у поступі науки.
78. Окреслити вірогідні конструктивні та деструктивні наслідки кризових ситуацій у науково-дослідній діяльності соціуму
79. Розкрити чинники й передумови методологічної кризи природничого знання на початку XX ст.
80. Дати інтерпретацію проблеми матеріального в світлі енергетично-інформаційної картини реальності
81. Показати розвиток уявлень про матерію, поле, речовину у фізичних науках
82. Висвітлити підвалини філософського ірраціоналізму та його вплив на методологію наукового пізнання
83. Показати взаємозв'язок ірраціональної тенденції початку XX ст. і зародження некласичної раціональності

84. Окреслити специфіку постнекласичної доби в непарадигмальному розвитку науки
85. Висвітлити взаємодію нового й старого в поступі науки.
86. Розкрити смисл проблеми «розуму, що хибить», і її інтерпретацію в критичних ідеях П.Фейєрабенда
87. Висвітлити специфіку наукової футурології (на матеріалі ідей В.Вернадського, К.Ціолковського, Т.Лірі, інших феноменів наукової прогностики за вибором)
88. Показати зв'язок наукової футурології та глобальних екологічних проблем
89. Розкрити зміст учення В.Вернадського про ноосферу
90. Розкрити теоретичне уявлення про штучний інтелект і перспективи його розвитку

Політика викладання навчальної дисципліни

1. У пріоритеті високий рівень пізнавальної активності та культури мислення, внутрішня мотивація досягнення компетентностей, спроможність до світоглядної позиції, академічна коректність.
2. Від здобувачів освіти вимагається підготовленість до семінарських занять з опрацюванням літератури, якісне і своєчасне виконання завдань.
3. Наукова спільнота поціновує культуру поведінки та повагу до іншої думки, що має відображатись у поведженні здобувачів і відповідає політиці НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.
4. Використання мобільних пристроїв на заняттях з дозволу викладача для забезпечення цифрових технологій навчання (тестів у системі OpenTest-2, MentiMeter, демонстрації презентацій, входу за посиланням у вказані викладачем електронні документи, і т.ін).
5. Здобувач освіти має право дізнатися у викладача бальні оцінки своєї успішності й вести паралельний моніторинг накопичуваних балів. Зворотний зв'язок, наданий викладачеві, доцільний також у формі відгуку здобувача про якість викладання і застосовність знань. Викликають інтерес і враховуються побажання й пропозиції здобувачів щодо тематичного наповнення навчання, технологій і форм подачі навчального контенту.

Рекомендовані джерела інформації

Література

Базова

1. Освітньо-наукова програма вищої освіти «Цивільний захист» спеціальності 263 «Цивільна безпека» в галузі знань 26 «Цивільна безпека». Харків.: НУЦЗУ, 2021. 17 с. (електронна бібліотека НУЦЗУ)
2. Філософія: підручник для здобувачів вищої освіти /авт. кол.; за ред. О.В. Рябініної, Л.І. Юрченко. – Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021. – 296с. (30 прим.)
3. Горбатюк Т.В., Гейко С.М., Лаута О.Д. Філософія науки та інноваційного розвитку: Навч. посібник. – Київ – Ніжин, 2012 (бібліотека НУЦЗ України).
4. Добронравова І.С. Новітня філософія науки: підручник для студ. філософських фак. університетів і аспірантів (для складання кандидатського іспиту з філософії та філософії науки) – К., 2009 (бібліотека НУЦЗ України).
5. Самардак М. М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції: навч. посіб. - К., 2011(бібліотека НУЦЗ України)

Допоміжна

1. Каріков С.А. Філософія і методологія науки. Курс лекцій. – Х.: НУЦЗ України. – 2013 (електронна бібліотека НУЦЗ України)
2. Ратников В.С., Макаров З.Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія. – Вінниця: НОВА КНИГА. – 2009. – 412 с. (бібліотека НУЦЗ України)
3. Рябініна О.В. Психологія творчості. Теоретичні виміри. Актуальні тенденції. Навч. посіб. – Х.: НУЦЗ України, 2019. – 286 с. (електронна бібліотека НУЦЗ України)

Інформаційні ресурси

<http://www.social.org.ua/>
<http://www.filosof.com.ua>
<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dovi.html>
<http://www.alleng.ru/d/phil/phil013.htm>
[http://www.psylib.ukrweb.net/books/rassb01/index.htm.](http://www.psylib.ukrweb.net/books/rassb01/index.htm)

Розробник:
професор кафедри
соціальних і гуманітарних дисциплін
доктор філософських наук, професор

Олена РЯБІНІНА